

in naddijakon Jakob Turjaški. Takih popravkov, kakor se ob sebi ume, nabere se lahko sčasoma mnogo in nabralo se jih bode mnogo tudi za Novo Mesto. Upam pa, da s takimi popravki ne bode nihče hotel kratiti zaslug g. profesorja, še manj pa mu hudomušno jemati čast. Te časti ne maram niti za troho jemati g. Vrhovcu. Da, še več! Priznavam, da je spraval v zgodovino Novega Mesta vkljub mnogim težavam zadosti harmonije in lep pregled. Vrh tega ima še poseben dar, da zna tudi manj mikavne stvari pripovedovati ljubeznivo, da človek ne odloži rad knjige. Najbolj bo pa ta »Zgodovina« mikala Novomeščane same in brezštevilne može, ki so kot dijaki mnogo srečnih dni preživeli v »metropoli« ob počasni Krki. Ugajal jim bode znabiti tudi oddelek, ki govori o prizorih iz dijaškega življenja. Vendar se vsaj meni zdi, da je ta stvar (in še nekaj drugih) premalenkostna za tako delo, in da bi bila Zgodovina boljša brez takega drobca, ki ne dá prave podobe niti mestu, niti kulturnim njegovim razmeram. Stalno ceno pa bode ohranila knjiga zaradi zanimivih novih podatkov o cerkvah, samostanih, kapiteljnu, mestnem zboru, francoski okupaciji in posebno o šolah. Dodane ima za sklep tri izvirne listine, med katerimi se odlikuje ustanovno pismo novo-meško z dne 7. aprila 1365. — Znabiti o priliki zinem o tej važni knjigi še kako besedo.¹⁾

Ant. Koblar.

»**Narodni koledar**« za prestopno leto 1892. Uredil in izdal Dragotin Hribar. V Celji. Tiskal in založil Drag. Hribar. 4°. Str. 74. Cena 45 kr. — Poleg takim knjigam navadne vsebine omenjamo, da so tu na kratko opisani: J. Marn, Jurij Šubic, dr. Fr. Celestin, Matija Majar (s slikami). V spisu »Denarni zavodi in denarne razmere po Slovenskem« popisuje g. J. L. zlasti delovanje slovenskih posojilnic. Zanimiv je »Razgled po svetu«.

»**Puška repetirka**« (Repetier-Gewehr) v vprašanjih in odgovorih s slovarčkom cesarskim in kraljevim vojakom v pomoč. Spisal in založil Andrej Komel pl. Sočehran, i. c. in kr. major v pokoju. V Ljubljani, 1891. Tisk „Narodne Tiskarne«. 8°. Str. 40. Cena 20 kr. — Ne samo vojakom, ampak tudi pisateljem je jako rabna ta knjiga zaradi mnogih domačih izrazov in zaradi slovarčka. Pokoj g. majorja je posebno plovit za slov. slovstvo, njegovo delovanje za naš razvoj prekoristno.

»**Pred 125. leti.**« Zanimivosti iz prve dôlebe c. kr. kmetijskega društva v Gorici. Nabral in o priliki kmetijske in gozdarske razstave v Gorici svojim rojakom posvetil Ernest Klavžar. Tiskala »Hilarijanska Tiskarna« v Gorici. 1891. Str. 34. — To knjigo smo omenili že lani. Lepa spomenica je bivše goriške deželne razstave. — G. Klavžar je izdal tudi: »Priročni zakonik za Goriško« (1 gld. 60 kr.) in »Priročni šolski zakonik« (60 kr.)

¹⁾ Uredništvo bode pa kmalu podalo čitateljem izvirno sliko Novega Mesta iz rok našega sotrudnika g. J. G.

»**Amerikanski Slovenec**« se imenuje nov list, ki je začel lani v septembru izhajati v Chicagi v Ameriki. Naroča se: »Amerikanski Sl.« Chicago, III. 65, Cor. W. 19. & Johnson Sts. Več prihodnjič.

HRVAŠKO SLOVSTVO.

Knjige »društva sv. Jeronima« za leto 1891.

(Piše —è.)

1. Prva in najobsežnejša knjižica je priljubljeni koledar: »**Danica**« za l. 1892. 8°. Str. 224. Cena 25 kr. — Ta knjižica se najbolj razširi po širni hrvaški domovini in je vsaki hiši mil gost, drugače se ne bi tiskala v 35.000 iztiskih. Letošnja »Danica« je prekosila vse prednice i po vsebini i po veličini. V letopisu vidimo, da šteje društvo 9196 členov, še vse premalo za hrv. narod. Zato je pa njegova imovina poveljnejša, ker šteje 124.580 gld. 33 kr. Sevéda se bode mnogo teh novcev potrosilo, ker si misli društvo sezidati svojo hišo, katere do sedaj še nima. A ko bode imelo svoje stanovanje, skrbelo bode pač še mnogo lože za napredek in prosveto naroda, kakor pa doslej. Kaj raznovrsten je književni del »Danice«. Od zabavnih spisov omenjam na prvem mestu malo pripovedčico znanega Josipa Kozarca: »**Hajduk Grga ili ne osvećuj se nikomu**«. Kratko pa v krasnem jeziku riše življenje Grgina, kateri je postal, izgubivši svojo srečo, jeden izmed najglasovitejših in najnevarnejših hajdukov (razbojnikov) v Slavoniji, pa je žalostno poginil, ko je zopet začel bolje in mirnejše življenje. Poljudno napisana je črtica pokojnega Nikole Tordinca: »**Praznovjerja o mliečnom putu, o kresnici i ognjenoj obli**«, v kateri tolmači narodu rimsko cesto in meteore in ga uči, kako je vera v take prikazni prazna. Podobno, pa v drugačni obliki uči narod že nekoliko let duhovnik Joso Vukelić v črticah »**Iz krajskoga posielca**«, posebno se prilaga tem črticam lepi, jedrnat govori nekdanjih graničarjev. Iz ruskega prevedena pripovedka »**Dioba**« je tudi prav nalašč za »Danico«. V letošnji Danici se je oglasil zopet njen večletni odbornik, zaslužni starina, pesnik Ivan Trnski, ter zložil lepo pesem »**Krste Frankopana vojevanje na Mlečiče**«. Krasna nar. pesem iz Bosne: »**Kraljević Marko i nedjelja mlada**« uči, da moramo posvečevati nedeljo, a St. Korenič opisuje lepo slavnost, katera se je vršila letos na Trsatu. Umesten je opis mesta »**Jajca**«. V obče moramo le pohvaliti društvo, da podaja že nekoliko let opise ponosne Bosne, katera se čedalje bolj združuje s Hrvaskim. Kakó tudi ne bi, saj prebiva tu in tam isti narod, a tudi se pri čitanju takovih opisov obude marsikateremu čitatelju spomini na poslednjo vojsko. Nasprotno se pa tudi Bosanci, če jim pride taka knjiga v roke, zavedó svojih bratov. Kratko je opisano mesto Zader. Ne smem pozabiti niti spisa »**Slaveni — Slovijeni**«, kateri je kaj koristen, ker preprosti narod večkrat čudo malo vé o bratovskih narodih. Iznenadil me je pa — da mimogredé omenim — na mojem

letošnjem potovanju star možiček iz okolice Velikovca na Koroškem, kateri mi je navdušeno dokazoval, da smo Slovenci največji narod na svetu. Po celi poljski deželi — je dejal — so Slovenci, na Češkem, na Rusovskem, na Turškem (menda Slavonija in Bosna) so tudi Slovenci. »Če ga nam najprijе treba« je droben, ali kaj poučljiv spisek, ki pripoveduje, da potrebujemo najprej stalne vere v Boga, potem upanja, malo božjega straha in pa marljivosti in delavnosti. Da, da, kjer je to, česa je še potem treba? Morebiti gospodarskih spisov? Tak je n. pr. »Kako se peče šljivovica.« »Sol« itd. Spisek »Što se u svietu z bilo, (kaj je po svetu novega) pové preprostemu čitatelju zanimive dogodke zadnjega leta. Omenja se slavni hrv. pesnik in ban Ivan Mažuranić, župnik in gozdarski pisatelj Dragotin Stražimir (porojen 27. IX. 1821 v Velikem Bukovcu, umrl v Pragi 7. maja 1891), kateri je bil svojemu narodu dober duhovni pastir (župnikoval je samo v sv. Nikoli Zelini 40 let) a napisal mu mnogo gospodarskih knjžic, od katerih je izšlo nekoliko tudi v društvu sv. Jeronima, kakor tudi povest »Mijat Briguša.« Od l. 1875. je izdaval in urejal mali gospodarski listič »Seoski gospodar«, kateri se je lepo razširil med hrv. narodom, takó, da se tiska že v 5000 iztiskih. V tem oddelku prav na koncu hvali »Danica« nas Slovence in našo Mohorjevo družbo, katera je prekoračila 50.000 členov, a dr. Jeronima jih nima niti 10.000. Delajte vi, kateri ste med narodom, da se vam društvo razširi! Kdor ima oči, naj gleda in videl hode, kaj je tako društvo prostemu narodu!

Na koncu so še kratkočasnice. Vem, da mnogi pogledajo najprej ta predalček »Danice«. Ej, vsakemu svoje, pustimo jim to veselje! Mislim pa baš radi tega, naj bi bilo tudi tu samo izbrano blago in v narodnem duhu, da narodu res ugaja. Dobro bi bilo, da se priobči zaradi razlike včasih tudi kaka izvrstna humoreska. Take stvari so mične.

Hm, Danica ima nekoliko tudi preroškega duhá, in že naprej pové. »kakova će biti god. 1892«. Nu, prav je, če kaj ugane.

»Putne ortice iz svete zemlje.« Napisal Dr. Andrija Jagatić, kanonik vrhbosanski. Nakladom kapitola vrhbosanskoga. Sarajevo. Tiskara »Bosanske Pošte«. 1891. 8°. Str. 328. Cena 2 gld. — Naročniki »Vrhbosne« se še spominjajo mičnih sestavkov o potovanju gospoda kanonika v sv. deželo. Ti sestavki so tu v lepi, s slikami (35) okrašeni knjigi. Potovanje se je vršilo s karavano, kakoršno je napravljaj poprej Wörl. Reka - Aleksandrija - Kajira - Jafa - Jeruzalem itd. — Carigrad — po tem črtežu se je vršilo potovanje. Ves spis preveva vnetost za vero in tudi domovino. Knjiga je jako lepa in zato se bode nedvomno prikupila čitateljem. Ker so bili stroški pri izdaji jako znatni, zato bi bilo prav, da bi se dobro razpečavala.

»Ruska biblioteka.« G. Milan pl. Mareković nam naznanja, da bode zopet izdajal »Rusko biblioteko«. Naročuje se lahko v vseh knjigarnah.

ČEŠKO SLOVSTVO.

(Poroča Fr. L.—r.)

»Mezi proudy.« Tri zgodovinske povesti od Alojzija Jiráskaja. Pod tem naslovom so izšle v VI.—VIII. delu Jiráskovih spisov tri zgodovinske povesti: »Dvoji dvůr«, »Syn Ohnivcův« in »Do tři hlasův«. — V prvi povesti: »Dvoji dvůr« pojasnjuje pisatelj razmere med češkim kraljem Venceslavom IV., sinom slavnega kralja in cesarja Karola IV., in pa med nadškofom praškim Janezom iz Jenšteina. Pisatelj hvali in povzdiguje čas, ob katerem so se dvignili možje: Janez Hus in poprej Valdhauser, Milič in Tomaž iz Štitnega. Kakor mnogi drugi pozablja tudi Jirásek, kakšne nesreče so prav zaradi teh mož in njihovih somišljakov zadele češki narod. Pa ne ozirajoč se na njegove nazore priznavam, da, kakor splošno v vseh svojih spisih, tudi tukaj jako lepo in zanimljivo slika posamezne dogodbe, katere nam značijo takratno življenje češkega naroda.

Tu slika mirno, zasebno, meščansko in gosposko življenje, tam zopet navadno, preprosto ljudstvo, tu dijaško razgrajanje in bitke, tam krasne dvorne slavnosti, tu grozno razvedanje in ropanje židovskih hiš, fanatično pobijanje razljutene drhali — skratka veselje in žalost, pravico in krivico, dobro in hudo te pomenite dóbe.

Druga povest »Syn Ohnivcův« je prav za prav nadaljevanje prve povesti. Natančneje razlaga čitateljem razmere kralja Venceslava do češkega naroda: plemstva, meščanov in preprostih ljudij.

V tretji povesti »Do tři hlasův« se opazuje takrat vzbujeno hrepenenje in prizadevanje češkega ljudstva po samostojnosti, narodni slobodi in neodvisnosti. Povod temu so posebno Nemci, ki večkrat napadajo češke kraje, revne ljudi morijo in cele vaši požigajo.

Vse tri povesti pod naslovom »Mezi proudy« delajo lepo celoto. Vse tri povesti se dobivajo tudi posebej in sicer je cena prvemu nevezanemu zvezku 1 gld. 90 kr., drugemu 1 gld. 20 kr. in tretjemu 2 gld. 50 kr.

»Zemská jubilejní výstava v Praze 1891.« Založil Fr. Šimaček v Pragi. Pisatelj tega dela je dr. Servacij Heller. Izhaja v posameznih snopičih, katerih je izšlo dosedaj 10. Delo nas spominja letošnje razstave, popisuje posamezna poslopja na razstavi in razstavljene predmete. Kratko popisovanje razjasnjujejo primerne slike. Zadnji snopič šteje 21 ilustracij na treh polah. Zunanost je lična. Vsak snopič stane 36 kr. — V založbi Fr. Šimačka izhaja poleg krasnega »Světózora« (stane 9 gld. 50 kr.) tudi znani ilustrovani modni časopis za češke gospe po imenu: »Bazar«, ki je dosegel že XXI. letnik. »Bazar« stane na leto 4 gld. 25 kr. in podaja češkemu omikanemu ženstvu prijetno, dosti primerno zabavno berilo, in vsaka številka prinaša kot prilogo narisane kroje za žensko obleko.

neznana, da pisatelj rabi »sodišče« in vojni »sod«, in da so jedenkrat tudi »nekaterniki« bili pokregani. A to so neznatne malenkosti. Da bi se pač velecenjeni gospod pisatelj še večkrat oglasil s podobnimi spisi!

¶ Ker je knjiga zares dragocen plod slovenskega slovstva in pisana v dobrem duhu, želeli bi pač bilo, da bi »Matica Slovenska« izdajala take spise broširane, kakor izdaje družba sv. Mohorja nekatere svoje knjige mehko vezane.

T. B.

»Popotnikov koledar za slovenske učitelje. 1892« s popolnim imenikom šolskih oblastnij, učiteljišč, ljudskih šol in učiteljskega osebja po Južno-Štirnem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroškega po stanji v začetku šolskega leta 1891/2. VI. leto. Izdal in uredil Mihael J. Nerat, nadučitelj in urednik »Popotnikov« v Mariboru. Celje. Tiskal in založil Dragotin Hribar. Cena 1 gld. 20 kr. — »Evo Vam, dragi tovariši in mile tovaršice VI. letnik »Popotnikovega koledarja za slovenske učitelje«. Po vsebini in nje razvrstitvi najdete ga bistveno jednakega njegovim prednikom; z ozirom na 300letnico pedagoga velikana J. A. Komenskega poskusili pa smo mu vtisniti nekoliko slavnosten značaj, kateri upamo, hode tudi Vam ugajal. — Da novi letnik »Popotnikovega koledarja« ni še izšel popolnoma brez nedostatkov, ne moremo in nočemo tajiti. Vkljub vsemu naporu in že nadležnemu moledovanju pač nismo mogli od nekaternikov dobiti potrebnih podatkov oziroma popravkov.« Te besede iz »Predgovora« urednikovega razjasnjujejo najbolj namene in težave koledarjeve, kateri se letos predstavlja v nekako slavnostni obliki in ima tudi sliko Komenskega. Kateri in kakšni so oni nedostatki, nisem mogel razvideti, a to vem, da je koledar učiteljem dragocen dar, za katerega morajo biti izdajatelju in uredniku iz srea hvaležni. Kar se drugodi po uradni poti in z mnogimi pomočki stori, to oskrbuje gospod urednik sam. Zato bi ga morali tem rajše podpirati vsi učitelji.

HRVAŠKO SLOVSTVO.

Knjige „društva sv. Jeronima“ za leto 1891.

(Piše —.)

(Dalje.)

2. »Naši svakdašnji griesi.« Za hrvaški puk napisao Ivan Filakovac, učitelj garčinski. 8°. Str. 130. — Take knjižice smo potrebovali, kot lačni kruba. Koliko lepih nauk, koliko svarilnih opominov! Premalo je vere med ljudmi, kolnejo in psujejo, mlajši ne spoštuje starejšega, otroci ne starišev, ubijajo se in prešestvujejo, kradejo in krivo prisegajo, popivajo in zapravljajo in kdo vé, kaj še drugega! Otroci se slabo vzgajajo, slabih društev vse mrgoli, gospodarstvo se zanemarja, a hiša zadolžuje. Ta knjižica bodi nekak pripomoček proti tem našim ranam. Nepristrano, istinito šiba razne napake naroda, a poleg tega uči dobro in očetovsko. Pisana je jako umevno, jezik je čist, jedrnat, a posebno

nas veseli, da je njen pisatelj naroden učitelj. Skoro iznenadil nas je, da je zbral toliko primernih rekov iz sv. pisma, cerkvenih očetov in drugih znamenitih mož. To kaže izredno marljivost in močno versko prepričanje.

Tretja knjižica slove: »Pripoviesti iz hrvaške poviesti.« Napisao Vjekoslav Klaić. 8°. Str. 160. Cena 30 kr. — Znani pisatelj Vj. Klaić ni nov sotrudnik društva sv. Jeronima. Dobro se še spominjamo njegovega »opisa zemalja, v kojih obitavaju Hrvati« (3 zvezki), a tudi ta knjižica je že tretji zvezek »Pripoviestij«. Podaje nam tu dober zgodovinar razne odlomke iz domače hrvaške zgodovine. Vsebina tega tretjega zvezka je posebno zanimiva hrvaškemu čitateljstvu, ker se v njem opisujejo jako važni dogodki, kateri so ostali še v ustnem pripovedovanju med narodom. Tako se precej v početku pripoveduje o Turkih, teh krvnih sovražnikih naroda hrvaškega, padcu ponosne Bosne, boju na Krbavskem polju in bitki pri Mohaču (1526). Tu navajamo narodu tako milega junaka Sibirjanina Janka, kateremu je zložil narod poleg Kraljevića Marka največ pesmij, tu se opisujejo junaštva Frankopanov, Berislavića in Karlovića. S kakim ponosom bode prebiral Hrvat slavno zgodovino junaških pradedov!

Četrta knjiga je zopet delo narodnega učitelja, imenuje se: »Opis naše zemlje ili crte iz obóega zemljopisa.« Sastavio Lovro Matagić, rav. učitelj u Gorah. 8°. str. 132. Cena 30 kr. — Opiraje se na neka večja dela, podal je pisatelj narodu malo, ali prav porabno in poučno knjižico o zemljepisu. Kaže mu nebeška telesa, opisuje zemljo in njeno vrtenje, potem mu še pojasnjuje razne prirodne pojave (vulkane, potrese, zrak, podnebje, vetrove, lednike, morje itd.). Naposled govori še nekoliko o živalih, o človeku in njegovih plemenih. Knjižico krasi 12 vmestnih slik, jezik in pisava sta lahko umevna in prikupljiva.

Pri kraju smo! Ne moremo, da bi društvo ne čestitali zaradi lepih in primernih knjižic. Sveta mu je naloga, prekoristno delovanje! Želeli bi pač, da se društvo še mnogo in mnogo bolj ukorenini v narodu — saj je narodu namenjeno. A narod tudi ni sam kriv, da ni društvo še bolj razširjeno. V nekaterih krajih je presiromašen, da bi mogel društvo podpirati, v drugih mu je pa društvo premalo znano. Duhovniki in učitelji, vi vodniki in vzgojitelji narodovi, delajte, da narod društvo spozna, saj ne bodete zaman. Koliko vam bode uspešneje delovanje, če vas bodo podpirale društvene knjige!

ČEŠKO SLOVSTVO.

»Český lid«.

Ni dolgo od tega, kar se je počel naobraženi svet živahuejšje zanimati za preprosti narod, za njegove pesmi in pripovedke, pregovore in prazne vere: za narodne napeve, za nošo, ornamentiko, pa tudi za izkopine. Prišli smo skoro prepozno: napredujoča omika, katera se je napotila tudi